

RAAP-NOTITIE 774

**Plangebied De Burgt (deelplan
Eilanden-Oost) te Barneveld**

Gemeente Barneveld

Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever: C.V. De Burgt

Titel: Plangebied De Burgt (deelplan Eilanden-Oost) te Barneveld, gemeente Barneveld;
een inventariserend archeologisch onderzoek

Status: eindversie

Datum: juli 2004

Auteur: drs. A.M.V. Meij

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2004\BABU2\N0774-BABU2.qxd

Projectcode: BABU2

Projectleider: drs. A.M.V. Meij

Projectmedewerker: drs. N.M.J.E. Boemaars

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

Autorisatie: drs. N.G. Stikker

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2004

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van C.V. De Burgt heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 28, 29 en 30 juni 2004 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met geplande woningbouw in de gemeente Barneveld. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voorzover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek zijn in het plangebied geen (eenduidige) archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van C.V. De Burgt heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 28, 29 en 30 juni 2004 een inventariserend archeologisch onderzoek (kartering) uitgevoerd in verband met geplande woningbouw in plangebied De Burgt (deelplan Eilanden-Oost) in de gemeente Barneveld. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten.

Het onderzoek diende antwoord te geven op de volgende vragen:

- Zijn in het deelplan Eilanden-Oost archeologische resten aanwezig en zo ja: waar liggen deze?
- Op welke diepte liggen de desbetreffende archeologische resten?
- Wat zijn de kenmerken (periode, datering en eventueel complextypen)?
- Is er een eerste indicatie te geven van de kwaliteit (graafbaarheid en conservering) van de aangetroffen archeologische resten?
- Wat is de paleo-landschappelijke opbouw van het plangebied en wat is de paleo-landschappelijke ligging van de aangetroffen archeologische vindplaats(en)?
- Wat is de mate van bodemverstoring (op perceelsniveau) en wat heeft dit voor gevolgen voor de kwaliteit (graafbaarheid en conservering) van aanwezige archeologische resten?

Leidraad voor onderhavig onderzoek was een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen (PvE), waarin de procedurele en inhoudelijke randvoorwaarden staan omschreven waaraan het karterend archeologisch onderzoek dient te voldoen (Oude Rengerink, 2004).

1.2 Plangebied en archeologische verwachting

Het plangebied (circa 7,5 ha) ligt direct ten zuiden van de bebouwde kom van Barneveld en ligt tussen de Lunterseweg en de Woudseweg (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 32G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 168.600/460.000. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied grotendeels in gebruik als akker- en grasland. Het overige deel van het plangebied was verhard. Voor het gedeelte van het plangebied dat op een dekzandrug ligt geldt een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Laat Paleolithicum tot en met Late Middeleeuwen. Voor het overige gedeelte geldt een lage archeologische verwachting (zie § 2.2).

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

De methode van onderzoek is afgestemd op de onderzoeksvragen uit het PvE (Oude Rengerink, 2004). Het inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001, versie 2.0).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied ligt in een landschap met pleistocene afzettingen waarvan de jongste bestaan uit eolische afzettingen, zogenaamde dekzanden (Berendsen, 1998). Deze dekzanden worden gerekend tot het laagpakket van Wierden dat deel uitmaakt van de Formatie van Boxtel (www.nitg.tno.nl). Voorheen werden deze dekzanden tot de Formatie van Twente gerekend.

Het plangebied ligt op een dekzandrug die gevormd is vóór het Allerød interstadiaal (11.800-11.000 jaar geleden; Berendsen, 1998). Volgens de geomorfologische kaart wordt het plangebied tevens gekenmerkt door vlakten van ten dele verspoelde dekzanden en dalvormige afwateringslaagten (Stiboka/RGD, 1982). Direct ten noorden van het plangebied stroomt de Barneveldsche Beek. Derhalve worden in de ondergrond van het plangebied beekafzettingen verwacht.

Bodem

Volgens de bodemkaart (DLO-Staring Centrum, 1997) bestaat de bodem in het plangebied voornamelijk uit beekeerdgronden: lemig fijn zand met grondwatertrap III. De bodem in het oostelijke deel van de dekzandrug die in het plangebied voorkomt, wordt gekenmerkt door hoge zwarte enkeerdgronden: leemarm en zwak lemig fijn zand met grondwatertrap VI. Het westelijke deel van de dekzandrug wordt gekenmerkt door het voorkomen van laarpodzolgronden: leemarm en zwak lemig fijn zand met grondwatertrap VI.

Hoge zwarte enkeerdgronden worden doorgaans ook wel esdekken genoemd. Het zijn gronden met een cultuurdek van minimaal 0,5 m dik. Ze bevinden zich meestal op de hogere delen van het landschap. Het esdek is van antropogene oorsprong en ontstaan door langdurige pluggenbemesting. Esdekken dateren uit de Late Middeleeuwen en/of de Nieuwe tijd.

Archeologie

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen uit het plangebied geregistreerd. Uit de wijdere omgeving van het plangebied zijn diverse vindplaatsen uit de periode Vroeg Neolithicum tot en met Late Middeleeuwen bekend.

Een van deze vindplaatsen ligt op een dekzandrug circa 2 km ten westen van het plangebied en heeft betrekking op een stenen artefact uit de periode Laat Neolithicum (ARCHIS-waarnemingsnummer 6983). Het betreft een complete hamerbijl die geassocieerd kan worden met de Enkelgrafcultuur. Deze Neolithische cultuur werd voorheen aangeduid als Standvoetbekercultuur. In tegenstelling tot de mensen van de Trechterbekercultuur, die de overledenen in collectieve grafkamers bij lieten zetten, werden de overledenen van de Enkelgrafcultuur bijgezet onder een eigen grafheuvel.

Op de kadastrale minuutkaart uit 1832 zijn binnen de grenzen van het plangebied meerdere gebouwen weergegeven (figuur 2). De ligging van twee van deze gebouwen valt samen met de ligging van de huidige boerderij die in 1902 is gebouwd. Direct ten noorden van deze boerderij is op de minuutkaart een gebouw weergegeven met de naam Den Burgt. De naam doet een middeleeuws versterkt huis vermoeden, maar hier zijn geen verdere aanwijzingen voor gevonden. In het westelijke deel van het plangebied zijn tevens rechthoekige perceelsgrenzen weergegeven die mogelijk betrekking hebben op groots opgezette tuinen behorend bij Den Burgt.

Archeologische verwachting

Dekzandruggen zijn reeds vanaf het Laat Paleolithicum gekozen als bewoningslocatie, begraafplaats en akkerland vanwege een gunstige landschappelijke ligging en een goede bewoonbaarheid (hoog en droog). Vooral de nabijheid van een beek geeft een toegevoegde waarde aan potentiële bewoningslocaties. Dit geldt speciaal voor de Gelderse Vallei. Vanwege de van oorsprong natte omstandigheden in deze regio vormden dekzandruggen de enige locaties die voor bewoning geschikt waren. Dit blijkt ook uit het verspreidingspatroon van de vindplaatsen in de regio.

Voor aanvang van het veldwerk gold voor de dekzandrug in het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Laat Paleolithicum tot en met Late Middeleeuwen. Voor de overige delen van het landschap gold een lage archeologische verwachting.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn 63 boringen verricht in een grid van 40 bij 50 m in noord-zuid georiënteerde raaien (figuur 2). De boringen in een raai versprongen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstond. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Laat Paleolithicum tot en met Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om graven, verkavelingspatronen en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 1,2 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn onder meer conform NEN 5104 beschreven (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,5 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

In het hele plangebied hebben intensieve bodemverstoringen plaatsgevonden. In de zuidoosthoek van het plangebied houden deze verband met de sloop van een tuincentrum. De overige bodemverstoringen in het plangebied hebben mogelijk te maken met het egaliseren van het plangebied. Deze activiteiten hebben er toe geleid dat in een groot gedeelte van het plangebied het oorspronkelijke bodemprofiel is verdwenen.

De top van het bodemprofiel in het plangebied bestaat uit een bouwvoor met een gemiddelde dikte van 35 cm. Onder deze bouwvoor bevindt zich verspreid over het plangebied de C-horizont of een menglaag die uit een deel van een A-horizont en een deel van een C-horizont bestaat. Deze menglaag, bestaand uit (licht)bruingrijs, matig grof zand met grind, gaat op gemiddeld 65 cm -Mv over in de C-horizont. De C-horizont bestaat uit licht(geel)grijs, matig fijn tot matig grof zand en wordt geïnterpreteerd als dekzand.

Vier boringen vertonen een afwijkende bodemopbouw (boringen 19, 23, 39 en 43). Hier bestaat de C-horizont uit kleiig zand dat wordt geïnterpreteerd als beekafzettingen van de Barneveldsche Beek.

Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen die de aanwezigheid van een esdek doen vermoeden.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn verspreid over het plangebied in 6 van de 64 boringen archeologische indicatoren aangetroffen: fragmenten (geglazuurd) aardewerk uit de periode Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd (boringen 9, 37 en 43) en houtskool (boringen 3, 25 en 61) uit de bouwvoor. Omdat deze indicatoren zijn waargenomen in de geroerde bovengrond, waarin zich veel recent materiaal bevindt en waarin verder geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen, vormen ze geen aanleiding om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied te vermoeden.

Tijdens het veldwerk zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor de mogelijke aanwezigheid van resten van huis Den Burgt en/of de bijbehorende rechthoekige perceelsgrenzen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Verspreid over het plangebied hebben intensieve bodemverstoringen plaatsgevonden. Dit heeft ertoe geleid dat in het plangebied het oorspronkelijke bodemprofiel is verdwenen. Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek zijn geen aanwijzingen gevonden voor vindplaatsen in het plangebied.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Wel moet worden opgemerkt dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (ROB) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet 1988).

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek kan contact opgenomen worden met de provinciaal archeoloog van Gelderland (drs. F. de Roode).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A.**, 1998. *De vorming van het land: inleiding in de geologie en de geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- DLO-Staring Centrum**, 1997. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000 herziene uitgave. Kaartblad 32 Oost Amersfoort*. DLO-Staring Centrum, Wageningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Oude Rengerink, J.A.M.**, 2004. *Programma van Eisen, inventariserend archeologisch onderzoek: karterend veldonderzoek. Plangebied De Burgt (deelplannen Lanen-West en Eilanden-Oost) te Barneveld (nr. 4476 BABU 001768)*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Stiboka/RGD**, 1982. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 32 Amersfoort*. Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie**, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
-Mv	beneden maaiveld
PvE	Programma van Eisen
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Ligging plangebied (gearceerd); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Resultaten onderzoek deelplan Eilanden-Oost.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Verklarende woordenlijst

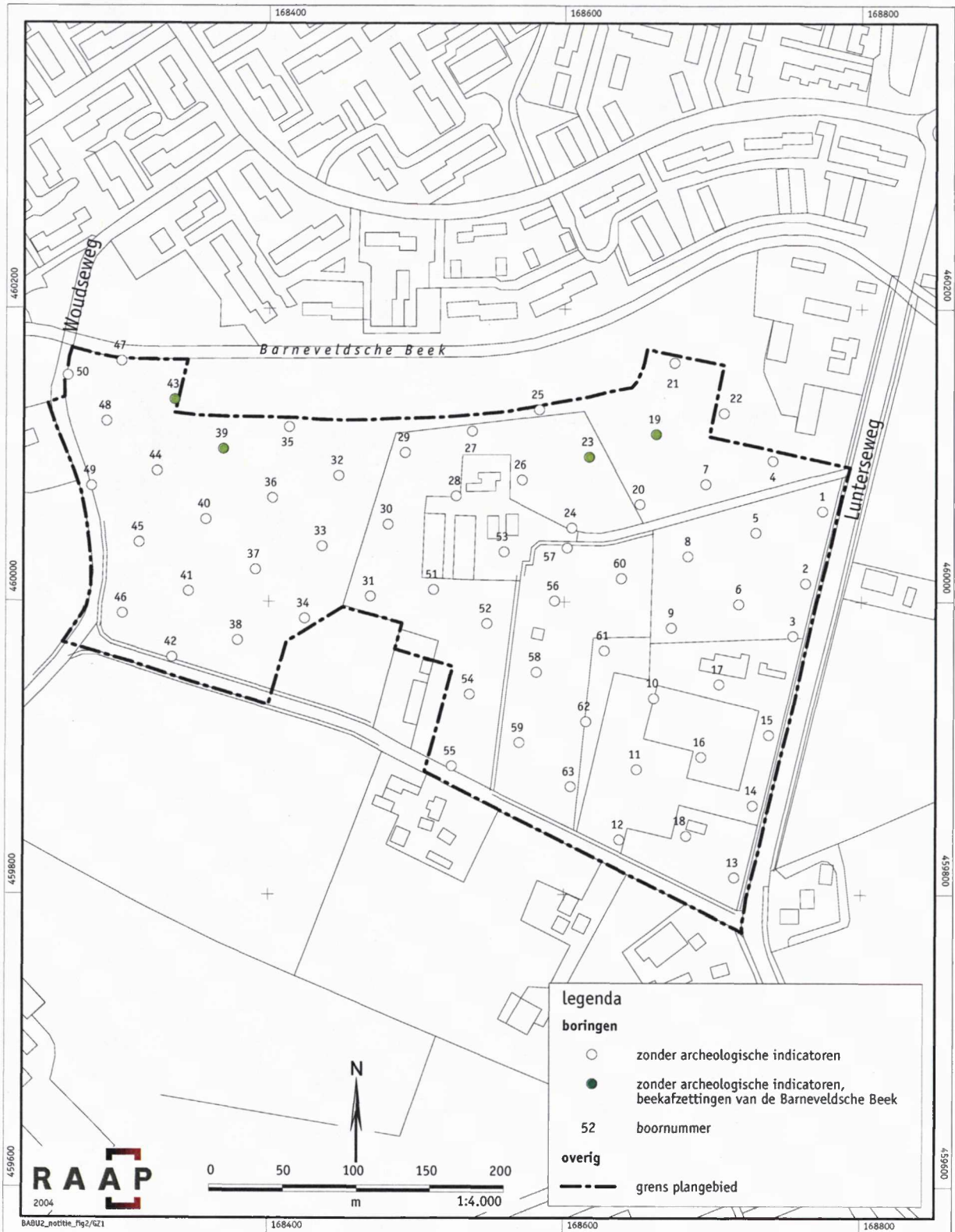
Allerød tijd	Korte, relatief warme periode uit het Laat-Glaciaal (Weichselien), ca. 11.800-11.000 jaar geleden.
antropogeen	Ten gevolge van menselijk handelen (door mensen gemaakt/ veroorzaakt).
artefact	Alle door de mens gemaakte of gebruikte voorwerpen.
dekzand	Fijnzandige afzettingen die onder periglaciale omstandigheden voornamelijk door windwerking ontstaan zijn; de dekzanden van het Weichselien vormen in grote delen van Nederland een 'dek' (Saalien: Formatie van Eindhoven; Weichselien: Formatie van Twente).
enkeerdgronden	Dikke eerdgrond (= laag met donkere, min of meer rulle grond, met organische en anorganische bestanddelen) ontwikkeld op zandgrond onder invloed van de mens; worden ook wel essen genoemd.
eolisch	Door de wind gevormd, afgezet.
esdek	Oud verhoogd bouwland, ontstaan door ophoging ten gevolge van bemesting. Voor de bemesting werden plaggen of met zand vermengde potstalmest opgebracht. In geval van een es is de opgebrachte laag ten minste 50 cm dik. De term es is gangbaar in Noord- en Oost-Nederland. In Midden-Nederland wordt gesproken van enk of eng en in Zuid-Nederland van akker of veld.
leem	Grondsoort die wordt gekenmerkt door een hoog siltgehalte (bodemdeeltjes tussen 0,002 en 0,05 mm).
Pleistoceen	Geologisch tijdperk dat ca. 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatwisselingen van gematigd warm tot zeer koud (de vier bekende IJstijden). Na de laatste IJstijd begint het Holoceen (ca. 8800 voor Chr.).
podzol	Bodem met een uitspoelingslaag (E-horizont) en een inspoelingslaag (B-horizont). Het proces van het uitloggen van de E-horizont en de vorming van een B-horizont door inspoeling van amorfe humus en ijzer wordt podzolering genoemd.

Figuur 1. Ligging plangebied (gearceerd);
 inzet: ligging in Nederland (ster).

Periode	Datering
Nieuwe tijd	1500 - heden
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd	12 voor - 450 na Chr.
IJzertijd	800 - 12 voor Chr.
Bronstijd	2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300 - 2000 voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800 - 4900 voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000 - 8800 voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 2. Resultaten onderzoek deelplan Eilanden-Oost.